

El pou del vernís

Butlletí d'informació

Editorial

Fa com aquell que diu quatre dies que us anunciàvem la represa de les activitats després de l'estiu i ara ja ens toca desitjar-vos unes bones festes de Nadal i un bon any 2009.

La caminada d'aquest any es va centrar en la necessitat de declarar Collserola "Parc Natural" i ens va permetre de descobrir l'espai de la bateria antiaèria que es va construir l'any 37 per defensar Barcelona dels atacs aeris que arribaven per mar de l'aviació italiana de Mussolini i de l'alemanya de Hitler que donaven suport a l'exèrcit insurgent.

La xerrada sobre l'ensenyament dels nostres companys Rosario i Josep Lluís a petició popular tindrà una segona part el 5 de febrer. També hem fet una xerrada molt interessant dedicada als orígens del barri de Can Vidalet i el paper de les seves entitats i que ens va servir per conèixer millor un barri molt important de la nostra població sobre el qual massa sovint hi ha uns tòpics que cal desfer. Acabarem el trimestre amb un emotiu acte amb les Neus Català que ens permetrà recordar la terrible repressió dels camps d'extermini nazis.

A més de les xerrades, hem fet moltes més activitats. Una representació de la junta vam participar a la **Jornada Institut Ramon Muntaner. Cultura i recerca en el territori** el dissabte 8 de novembre a Móra la Nova per celebrar el cinquè aniversari de l'Institut Ramon Muntaner (IRM) i amb l'objectiu de fer balanç d'aquests primers anys en funcionament.

Estem treballant també en la segona miscel·lània de la gent gran i hem de fer l'assemblea anual de persones associades. També estem fent una **pàgina web** que ha de servir per recollir totes les activitats que estem fent i afavorir la vostra participació, us convidem a visitar-la, a ajudar-nos a omplir-la de contingut i a participar-hi activament (<http://grup estudis.esplugues.cat>).

Bones festes i bon any.

Servei de Cultura al Front - Any 1938

El Grup d'Estudis d'Esplugues va tenir accés a un llibre del temps de la darrera guerra civil, que guardava gelosament un vell i fidel republicà catalanista, com era en Josep Malaret i Manyà, un llibre que la Generalitat de Catalunya repartia a les tropes durant l'any 1938, en plena guerra civil¹. El títol del llibre era suggestiu i molt adient per les tropes enquadrades en l'*Ejército del Este*, segons el visat del *Comisario Delegado de la Comandancia General de Ingenieros*. El llibre s'intitula "Presència de Catalunya" i hi figura a més: "Volum I. La Terra: El paisatge català a través dels seus poetes" amb il·lustracions de l'Enric Climent i amb un total de 219 pàgines.

El llibre comença amb un pròleg i s'acaba amb una cloenda que conformen una unitat. Al bell mig, apareixen entrelligades composicions en poesia i prosa, destinades a ser llegides pels militars i que es reparteixen així:

- A. El pla i la muntanya: De la pàgina 11 a la 105, amb 62 composicions
- B. La mar i el port: De la pàgina 109 a la 158, amb 28 composicions
- C. Les ciutats: De la pàgina 160 a la 207, amb 26 composicions

La Generalitat de Catalunya va tenir l'encert d'incloure en aquesta obra una gran repre-

sentació dels poetes i escriptors en llengua catalana, perquè arribés a totes les sensibilitats del jovent que conformava aquest exèrcit republicà.

Per això presentaré el pròleg i la cloenda units, perquè és on hom pot veure, precisament, per què la Generalitat havia enviat un llibre de poesies i relats a les tropes. El pròleg, adreçat al "Soldat català de l'exèrcit de la República", justifica el títol d'aquest llibre així: "Si estessis pels camps d'Aragó o de Castella, o d'Andalusia, en una senzilla missió de pau, aquest llibre adreçat a tu podria titular-se *Record de Catalunya*. Avui no. Per les terres de la nova Espanya, amb el crit del fusell a les mans i amb el sospir de les bales a l'oïda, cavaller d'un ideal de llibertat i de civilització, missatger de la nova albada, Catalunya no és per a tu un record sinó una suprema presència. D'ací el títol d'aquest llibre" (p.5).

Es pot veure, doncs, que l'objectiu de la Generalitat de Catalunya era mantenir alt l'esperit de la tropa i arrelar-lo a la seva terra. Però, a més, volia enardir el jovent: "... Aquest llibre vol acompanyar la presència de Catalunya que hi ha en el teu cor. La Catalunya que descriuen en aquesta obra els nostres grans poetes, els nostres grans escriptors, és la Catalunya que defenses amb les armes al braç pels camps i les muntanyes de l'Aragó,

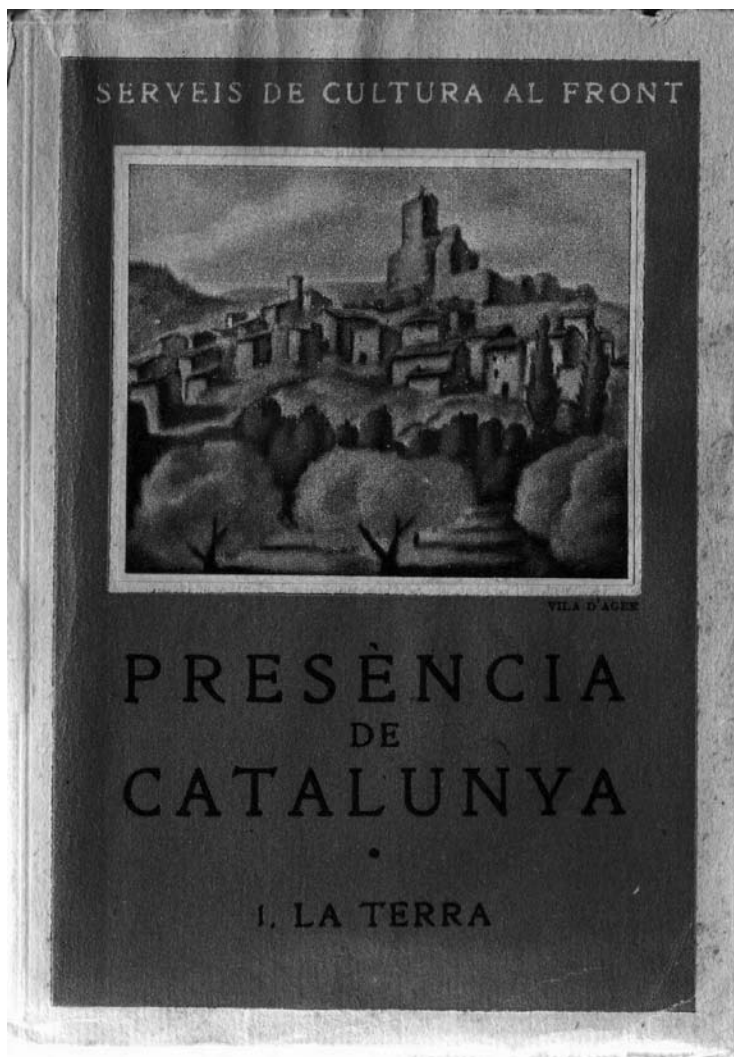
1 Serveis de Cultura al Front-Dep. de Cultura de la Generalitat de Catalunya-Barcelona: 1938-Imp. Altés

de Castella, d'Andalusia.... Defenses la teva llibertat i la del teu germà. Defenses la llibertat de la teva terra i la llibertat de les terres dels teus germans" (p.6).

I també vol infondre moral a un exèrcit en retirada: "...però amb la presència de Catalunya al cor, lluites també per que la teva terra no hagi de sofrir l'afront i el martiri que han sofert tantes terres que tu trepitjares. Lluites per a protegir i salvar aquesta terra, i aquesta vida de què et parla el llibre que t'oferim".(p.6).

La cloenda del llibre presenta un text de Pere Coromines que s'intitula: *Elogi del paisatge català* que acaba amb una expressió gairebé premonitòria: "... perquè si fos tan gran la nostra desventura que la gent catalana fos del tot dominada, esclavitzada i totalment destruïda, i no restés ni una dona catalana per a parir, amb la sang dels vencedors, amb aqueixes o unes altres aparences, el nostre paisatge tornaria a produir amb els segles una altra raça tan essencialment catalana com la nostra" (p.215).

I, finalment, el llibre que va arribar a les mans de la tropa, acabava així: "...Per a què així no sigui, per a què Catalu-

El llibre que va ser enviat a les tropes el 1938 i objecte d'aquesta recensió.

nya no es vegi dominada, ni esclavitzada ni destruïda, tu, soldat català de l'Exèrcit de la República, lluny del paisatge, de la teva terra, lluites amb l'arma al braç i amb l'esperit tens d'emoció. És per això que la nostra lluita té una significació tan catalana. I així fineix la *Presència de Catalunya* que hem volgut dur-te al pensament i al cor" (p. 215).

Han transcorregut 70 anys d'aquell moment en que la tropa republicana llegia aquest llibre, enyorat d'un passat, acantonat en la duresa del front militar i que ignorava que els mals presagis s'acomplirien ben aviat.

El Grup d'Estudis d'Esplugues, àvid per la recerca històrica del nostre país, no podia deixar passar l'avinentesa de fer la recensió d'aquest llibre i que es mantingués en l'oblit culpable

de l'abdicació nacional. Encara no fa massa temps que ens va deixar en Josep Malaret, el qual va servir fins el darrer dia la fidelitat a la nostra terra que expressa també el llibre en qüestió, de la mà dels nostres poetes i escriptors.

Joan M. Puiggròs i Modolell
Desembre 2008

Si voleu fer-vos socis/sòcies ompleneu aquesta butlleta o una fotocòpia i envieu-la al Grup d'Estudis d'Esplugues.

En/Na		Telèfon	
Adreça			
Població			
CP		e-mail	
☐ Estic interessat/da ☐ Fer-me soci/a ☐ Rebre informació activitats			
Col·laborar com			
Quota soci/a: 25 euros l'any	☐ adjunt taló	☐ compte corrent	
signatura			

Us fem arribar un programa de propostes educatives que va publicar el "Butlletí del Parc de Collserola" recentment, amb el títol de "Collserola. El curs al Parc"

Propostes educatives adreçades al món escolar

Títol		Continguts centrals
El bosc de Collserola		Descoberta dels elements naturals del bosc.
L'alzinar de Collserola		Observació del paisatge i descoberta dels elements naturals d'un alzinar.
L'obaga de Collserola		Situació geogràfica. Descoberta dels elements naturals.
Els ambients naturals de Collserola		Situació geogràfica i orientació. Descoberta d'elements i ambients naturals de Collserola.
Matinals Collserola		Itinerari de descoberta dels elements de l'ambient mediterrani.
Collserola Tour		Interpretació del paisatge i del bosc mediterrani, amb autocar i a peu.
Nits d'astronomia		Iniciació a l'astronomia, observació d'estels, constel·lacions i altres cossos celestes.
La masia de Can Coll		Visita a la masia. Observació de l'evolució del segle XV al XXI.
Experimentem	la granja	Treball amb els animals de la granja. Característiques i necessitats. Els productes de l'hort.
	el bosc	Descoberta del bosc, dels éssers vius que hi habiten i de les relacions que estableixen entre ells.
	la masia	Conèixer la masia a través del sentits. Qui hi vivia i quines coses feien servir.
Treballem	Collserola	Descoberta de l'entorn natural de Collserola. Observació del paisatge, els éssers vius i els ambients.
Aproximacions	al món rural	El món del pagès. Els animals de granja, l'hort i els camps.
	a la vegetació	Les adaptacions de les plantes al medi. La pol·linització. La dispersió de llavors.
	a la fauna	Descoberta i anàlisi de la diversitat de la fauna de Collserola.
	a la fauna vertebrada	Les tècniques i els recursos del naturalista. Les aus hivernants i els mamífers de Collserola.
	a l'ambient de la riera	Descoberta i anàlisi de la diversitat de formes de vida que acull una riera.
	a la masia	Descoberta de la masia: l'edifici, l'espai de conreu i les persones que hi vivien.
	històrica	La vida a pagès a Collserola fa 100 anys. El rol de la dona i de l'home.
Treballem	les plantes de l'alzinar	Descoberta de l'alzinar i els seus elements. El sol i l'obaga.
	el paisatge	Situació geogràfica i orientació. Interpretació del paisatge.
Descobertes	a la vegetació I	Relació entre la vegetació i les condicions ambientals. L'activitat humana com a modeladora del paisatge.
	a la vegetació II	Composició i estructura de la vegetació i factors ambientals. Influència de perturbacions i actuacions a la zona.
	del medi I	El paper ecològic dels espais naturals. Relacions entre factors abiòtics, biòtics i antròpics.
	del medi II	El paper ecològic dels espais naturals. Estudi integrat de diferents factors abiòtics, biòtics i antròpics.
Treballem	sobre el terreny	Components naturals i humans del paisatge. Interpretació de l'organització del territori. Tècniques d'orientació.
Collserola a l'abast		Descoberta de l'entorn natural i rural. Activitat feta a mida per a cada grup.
Investigació	sobre el bosc	Estructura i dinàmica de la vegetació d'un bosc. La gestió dels espais naturals.
	faunística	Estructura de la vegetació i la població d'ocells. Importància de la biodiversitat. La gestió dels espais naturals.
Sessions de didàctica		El Parc i el seu projecte educatiu. Recursos pedagògics pels diferents nivells d'ensenyament. Activitat a mida.
Cuidem la Terra, cuidem Collserola		La problemàtica ambiental i el compromís amb la conservació.
Programes de col·laboració		Jornades de participació en el manteniment i la gestió del Parc.

Confecció de la Miscel·lània III

Equip de publicacions del Grup d'Estudis

Podem informar que en aquests moments s'estan treballant tres temes destinats a la nova Miscel·lània III que presentarem en un futur. Són tres persones les que col·laboren amb el Grup d'Estudis i rescaten el text a partir de la cinta magnetofònica. Els temes en qüestió són:

- Josep Malaret. Trobada de l'any 2001
- La Creu Roja: Joan Galtès. Trobada de l'any 2001
- Andreu Ferret. Trobada de l'any 2002

A part d'aquests temes disposem dels següents que anirem transcrivint progressivament:

Any 2001: Pasqual Juan, Andreu Hernández

Any 2002: Teatre, Botiguers d'Esplugues, Modistes d'Esplugues, Cors d'en Clavé, St. Jordi

Any 2003: Finestrelles, Llibre dels Carlins, Doctor Riera

Any 2004: Processons, Vetllada poètica Brillas, Acció Catòlica, La Plana, L'Avenç

Any 2005: Escoles privades, Escola I. Martí, Els Pastorets, Patinatge artístic, Farmàcies, Peixateries, Indústries Braun-Urodonal

Any 2006: C. Montserrat, Antics escolans, Vaquerias

Atès que ara farem una remodelació del nostre local, esperem rescatar més material per incorporar-lo a la propera Miscel·lània, del qual us en darem l'oportuna notícia.

Els arbres del carrer

L'OM: ULMUS CAMPESTRIS

Ara fa uns 30 anys, en diversos carrers d'Esplugues, es varen plantar Oms (*Ulmus hybridus*). No és l'Om europeu, "*Ulmus carpestris*", que està en perill d'extinció dels nostres boscos i jardins, per culpa d'una plaga. És una infecció entre l'escorça i la soca, produïda per un fong i es transmet per un escarabat barrinador.

Els Oms plantats en els nostres carrers són un híbrid resistent a aquesta malaltia. Com tots ells són de fulla caduca i de floració poc vistosa, és a l'inici de la primavera quan brota de nou. Una característica de la fulla és que els seus lòbuls són de mida diferent, asimètrics.

Es un bon arbre d'ombra, però ha tingut un greu problema en els carrers, aixeca les rajoles de las voreres amb les seves arrels superficials, té tendència a fer rebrots al voltant de la soca principal. Per aquest motiu s'estan eliminant de les voreres i sols es planten en llocs oberts.

Podem veure'ls als carrers Àngel Guimerà, la part baixa del Carrer Nord i el carrer Doctor Gimeno entre d'altres.

Jordi Raventós i Isard

FITXA TÈCNICA

Gènere: ULMUS

Espècie: HÍBRIDUS

Família: FAGÀCIA

Nom català: OM

**El pou del
vernís**
Butlletí
d'informació

Dimarts alternatius de 19 a 21 h

Fax:
93 473 29 87

Telèfon:
93 473 44 12

e-mail:
gestudisesplugues@gmail.com

Nova pàgina web:
<http://grupestudis.esplugues.cat>

Seu:
Casal de Cultura Robert Brillas
Àngel Guimerà, 38 - 08950 Esplugues de Llobregat